

SŁOWO WSTĘPNE

W ciągu ostatnich dwóch wieków miało miejsce co najmniej kilka fal masowych wyjazdów rosyjskich Żydów z Rosji. Na przełomie XIX i XX stulecia udawali się oni do Stanów Zjednoczonych, Kanady, Palestyny, krajów Ameryki Południowej i państw europejskich. W latach 1918–1923, po zwycięstwie rewolucji październikowej, żydowska elita intelektualna masowo opuszczała Rosję, uciekając przed pogromami i rządami bolszewików.

Ludność pochodzenia żydowskiego stanowiła osiemdziesiąt procent emigrantów, którzy w latach 1971–1986 zostawili Związek Sowiecki, wybierając na swoją nową ojczyznę Stany Zjednoczone, Francję, Niemcy, a przede wszystkim Izrael. Po roku 1991 z Rosji wyjeżdżało pokolenie „szestdziesiątników”, głównie intelektualistów i ludzi kultury. Nieprzypadkowo tzw. trzecia fala emigracji rosyjskiej nazywana jest „wychodźstwem żydowskim”. Wśród wybitnych twórców rosyjskojęzycznych XX wieku, którzy zamieszkali na Zachodzie lub w Izraelu są: Fryderyk Gorensztejn, Siergiej Dowłatow, Wasilij Aksionow, Władimir Wojnowicz, Zinowij Zinik, Grigorij Kanowicz, Igor Guberman, Dina Rubina, Jefim Etkind i wielu innych.

Powody wyjazdów z Rosji były różne: pragnienie lepszego życia, chęć ocalenia dziedzictwa narodowego, poszukiwanie wolności i demokracji, ucieczka przed cenzurą i antysemickimi prześlado-

waniami, wreszcie „powrót do korzeni”. Ważny wpływ na kształt ośrodków emigracyjnych miało przywiązanie do tradycji, kultury i języka kraju pochodzenia, czyli Rosji, a także tempo procesów aklimatyzacyjnych oraz chęć czy potrzeba asymilacji. Na emigracji, nawet jeśli w przypadku przedstawicieli rosyjskiej alii w Izraelu jest to powrót do domu, zawsze zachodzi proces (re)konstruowania własnej tożsamości. Los człowieka-obywatela, mającego dwie ojczyzny, to nieustające rozterki, poczucie istnienia na rozdrożu, typowa dla losu każdego emigranta bifurkacja. Twórczość dla wielu literatów stała się formą terapii chroniącej przed utratą tożsamości.

Rosyjskojęzyczne życie literackie w Izraelu i w innych ośrodkach na świecie, którego twórcami są literaci żydowskiego pochodzenia, biorąc pod uwagę zarówno liczebność jego przedstawicieli, jak i wartość interpretacyjną pisanych przez nich tekstów, stanowi istotną część kultury rosyjskiej. Wiedza naukowa w tym zakresie jest niestety niepełna i wciąż nieusystematyzowana, brakuje zwartych opracowań, opisujących rozmiary i złożoność zjawiska. Mamy nadzieję, że niniejsza publikacja zapoczątkuje szczegółowe badania w tym zakresie.

Mirosława Michalska-Suchanek
Agnieszka Lenart